

مخاطرات فرهنگی اجتماعی

با منشأ درون و برون دانشگاهی دانشجویان

ارائه دهنده: محمود متوسل

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

- در خصوص موضوع ارائه، مقالات و مصاحبه های بسیار منتشر گردیده و مسئولان فرهنگی وزارتین و دانشگاهها عوامل متعددی را برشمرده اند.
- با مطالعه چکیده مقالات و گزینش موارد پرتکرار، گزیده ای از چکیده ها گردآوری و در این ارائه مطرح گردیده است.
- عناوین برخی مقالات و مجلات مورد استناد، در پایان ارائه آمده است.
- در خصوص آسیب های فرهنگی اجتماعی دانشجویان شاهد و ایثارگر مقاله ای نیافتم. نیاز به یک پژوهش مستقل در سطح کشور دارد.

۱. اعتیاد به تلفن همراه

- استفاده از تلفن همراه در دانشگاه ها به شکلی روزافزون گسترش یافته است و این در حالی است که پژوهش های اجتماعی معطوف به آن نادر است.
- کارکردهای مثبت ارتباطی و علمی نباید ما را از آسیب های فرهنگی اجتماعی آن غافل کند.
- به رغم وجود مزایای شبکه های هوشمند، اعتیاد در استفاده از این تکنولوژی می تواند منجر به آسیب های اجتماعی و فرهنگی فراوانی گردد.
- اعتیاد به بازی های کامپیوتری و فیلم های کوتاه و بلند، مانع ورزیدگی ذهن و قدرت تصمیم گیری به موقع می گردد.

۲. افت تحصیلی

- افت تحصیلی دانشجویان همواره بعنوان یکی از عمده ترین چالش های نظام های آموزشی مطرح بوده است.
- دانشجویانی که مصرف دخانیات، الکل و مواد مخدر را مثبت گزارش نمودند، چندین برابر سایر دانشجویان افت تحصیلی داشتند.
- متغیرهای رشته، شغل پدر، حمایت خانواده، تعامل با استاد مشاور و داشتن رضایت تحصیلی از عوامل تاثیر گذار بر افت تحصیلی است.
- به نظر می رسد که در بهبود وضعیت آموزشی دانشجویان، حمایت های خانوادگی به همراه تعاملات مناسب استاد و دانشجو، در کنار امکانات، تسهیلات و فرصت های آموزشی دانشگاه بتوانند باعث پیشرفت یادگیری و رضایت از تحصیلی در دانشجویان شود.

۳. اعتیاد به مواد مخدر

• علاوه بر عوامل بیرونی، عوامل درونی ذیل نیز نقش بسزایی در اعتیاد این قشر دارد: فشار فراوان درسی، اضطراب‌های پیش از امتحانات، دوری از خانواده، قرار گرفتن در محیط آزاد جامعه خصوصاً برای دانشجویان شهرستانی، دوست‌یابی ناموفق در سطح دانشگاه و یا در سطح جامعه، بی‌سروسامان بودن وضع رفاهی دانشجویان، همگانی نشدن بحث مشاوره در سطح دانشگاه‌ها، بی‌علاقگی نسبت به رشته‌ای که دانشجو از روی ناچاری به آن مشغول به تحصیل است، ضعف امکانات رفاهی و ورزشی در دانشگاه‌ها، بی‌برنامگی دانشجو و دانشگاه در خصوص پر کردن اوقات فراغت دانشجویان، تراکم دانشجو در خوابگاه‌ها، نامشخص بودن آینده شغلی، تهیه آسان مواد مخدر در جامعه، شکست عاطفی

۴. انحراف‌های اخلاقی

- وقتی دختر یا پسری جوان وارد دانشگاه و از محیطی محدود به نام مدرسه قدم به محیطی باز و آزاد به نام دانشگاه می‌گذارد و با جنس مخالف خود ارتباط برقرار می‌کند، در حقیقت دچار دوگانگی فکری و اخلاقی شده و با ایجاد ارتباط با جنس مخالف، به نوعی سعی در پر کردن خلأ شخصیتی خود می‌کند. ضمن اینکه تحصیل دانشجویان شهرستانی (غیربومی) در شهرهای بزرگ و کوچک و نیز دوری از خانواده، نوعی خلأ و کمبود عاطفی را ایجاد کرده که با ارتباط با جنس مخالف، این خلأ کمرنگ‌تر می‌شود.

- از آنجا که بسیاری از روابط میان دانشجویان قبل ازدواج به شکست‌های عاطفی و مشکلات بعدی می‌انجامد، دفاتر مشاوره نقش مهمی در این خصوص دارند.

۵. بی‌هویتی دینی – فرهنگی

- یکی دیگر از آسیب‌های موجود در دانشگاه‌ها، فقر هویت دینی و فرهنگی دانشجویان است که تا حدود فراوانی ریشه در فرهنگ خانواده دارد.
- جوان و یا دانشجویی که در خانواده از اعتقاد دینی بهره‌ای نبرده و تبلیغات موجود دینی و فرهنگی نیز برای او هیچگونه جذابیتی نداشته است، در برخورد با فرهنگ نامحدود غرب دچار دوگانگی می‌شود و به فرهنگی روی خواهد آورد که به نحوی آزادتر، نامحدودتر و دارای جذابیت و کشش بیشتری باشد.
- با این فرض، چنین جوانی با بهره‌برداری نادرست از برنامه‌های ماهواره‌ای و سایر وسایل ارتباط جمعی با جایگزینی فرهنگ غرب برای خود سعی می‌کند پوشش، ظاهر و حرکات و رفتار خود را منطبق با آن فرهنگ نماید.

۶. مهاجرت

- در سال های اخیر، مهاجرت از کشور به عنوان رفتاری رایج در میان طیفی از متخصصان و دانشجویان جوان دیده می شود. طبق آمار موجود، ایران در زمره کشورهایی است که دارای نرخ بالا و روند رو به افزایشی از مهاجرت نیروهای آموزش دیده و متخصص در دهه های اخیر است.
- مسئله مهاجرت نخبگان از کشور، یک معلول تک علتی نیست و دارای ابعاد گسترده و درهم تنیده ای است که نادیده گرفتن هر عامل از آن سبب درک نادرست و غیرواقعی از این پدیده می گردد.
- یافته ها بیانگر آن است که بین انواع دینداری دانشجویان و گرایش آنان به مهاجرت از کشور رابطه معناداری وجود دارد.

عوامل درونی یا برونی؟

- زمینه های این آسیب ها بیشتر در محیطهای خارج از دانشگاه فراهم می شود و بخش عمده آن را نمی توان به دانشگاهها نسبت داد. جدا کردن دانشگاهها از فضای کلی جامعه یک خطای کلی است. دانشگاه تحت تاثیر مسائل اجتماعی است البته می تواند ناهنجاریهای اجتماعی را زمانی که دانشجو وارد دانشگاه می شود تا حد زیادی کنترل کند.
- خوابگاه دانشجویی به عنوان فضایی اجتماعی و فرهنگی، نقش مهمی در رضایت دانشجویان از دانشگاه و آموزش عالی از یک سو و عملکرد آموزشی آن ها از سوی دیگر دارد. به همین سبب، درک شرایط زندگی خوابگاهی و تدبیر برای بهبود آن ضروری به نظر می رسد.
- نباید این تفکر را داشته باشیم و بگوییم دانشگاه یک چیز است و جامعه یک چیز دیگر. هر اتفاقی که مثلاً برای یک دانشجو رخ می دهد نباید عامل آن را دانشگاه دانست. دانشجو تحت تاثیر فضای کلی اجتماعی و جامعه ای که در آن زندگی می کند به یک سری باورها می رسد و خیلی رفتارها را از خود نشان می دهد که تجلی آن در دانشگاه، خانواده ورزشگاه، خیابان یا کوچه و محله می تواند باشد.

وظایف مسئولان دانشگاه

۱. توسعه و تقویت مراکز مشاوره در دانشگاهها و اختصاص بودجه کافی به مراکز مشاوره دانشجویی
۲. توسعه امکانات ورزشی دانشگاهها تا بیشتر دانشجویان بتوانند از امکانات مناسب ورزشی در مراکز آموزش عالی بهره ببرند و به گونه‌ای درست، اوقات فراغت خود را پر کنند.
۳. توسعه امکانات خوابگاهی دانشگاهها تا دانشجویان در اتاق‌های پرجمعیت زندگی نکنند.
۴. توسعه تشکلهای دانشجویی تا دانشجویان به فعالیتهای فرهنگی و هنری بپردازند و با حضور و شرکت در تشکلهای سیاسی رسمی و مورد تأیید نظام، موجب تأثیرگذاری در آینده کشور شوند.

وظایف مسؤلان دانشگاه

۵. در اخراج دانشجویان از دانشگاه‌ها، ملاک‌های معقول را جایگزین برخی از ملاک‌های افراطی و کهنه سابق کنند و دانشجویان قابل اصلاح را اخراج نکنند.

۶. زمینه‌های همکاری در پروژه‌ها و طرح‌ها را برای دانشجویان فراهم آورند تا دانشجویان، قبل از ورود به بازار کار، تجربه همکاری شغلی با جنس مخالف خود را داشته باشند تا در آینده و در زمان فراغت از تحصیل با مشکلات شخصیتی و ناهنجاری‌های رفتاری و اجتماعی مواجه نشوند.

۷. ضمن ایجاد رابطه مستقیم و آسان مسؤلان دانشگاه‌ها با دانشجویان، به رفع مشکلات احتمالی آنان اقدام کنند.

منابع مورد مطالعه

- ۱. آسیب های اجتماعی و فرهنگی دانشجویان دانشگاه ها (با تاکید بر دختران دانشجو) طیبه فردوسی، مهدی آقاپور؛ فصلنامه زن در فرهنگ و هنر (پژوهش زنان)، سال چهارم شماره ۳ (پاییز ۱۳۹۱)، ص ۲۵
- ۲. بررسی زمینه ها و آسیب های اعتیاد در جامعه دانشجویی کشور؛ علیرضا درستکار* فصلنامه سلامت اجتماعی و اعتیاد، پیاپی ۲ (تابستان ۱۳۹۳)، صص ۵۵-۷۲
- ۳. آسیب شناسی به کارگیری تلفن همراه در دانشجویان نظامی از دیدگاه متخصصان حوزه رسانه و ارتباطات: یک مطالعه تحلیلی مضمون؛ شیرزاد رضوی زاده، اکرم پرنده، فاطمه رحمتی نجار کلایی * مجله طب نظامی، سال نوزدهم شماره ۶ (پیاپی ۷۲، بهمن و اسفند ۱۳۹۶)، صص ۵۹۵-۶۰۶
- ۴. بررسی آسیب شناختی اجتماعی بالا رفتن سن ازدواج از دیدگاه دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه؛ مرضیه خیری*، مهدی حاجی آقا؛ نشریه مطالعات جامعه ش ۵. عوامل موثر در آسیب های اجتماعی دانشجو- معلمان دانشگاه فرهنگیان
- ۵. عوامل موثر در آسیب های اجتماعی دانشجو- معلمان دانشگاه فرهنگیان؛ علی صادقی*، زهرا هادیان؛ مجله پویان در آموزش علوم انسانی، پیاپی ۱۸ (بهار ۱۳۹۹)، صص ۱۱۵-۱۲۵؛ ناسی، سال نهم شماره ۱ (پیاپی ۳۰، بهار ۱۳۹۵)، صص ۱۲۵-۱۳۸

منابع مورد مطالعه

- ۶. آسیب شناسی عوامل موثر بر حجاب دانشجویان ؛ یک پژوهش کیفی- کمی (مطالعه موردی دانشجویان دختر دانشگاه لرستان)؛ عابدین درویش پور، مهرداد امیری؛ نشریه علوم اجتماعی، ۵۴ (پاییز ۱۴۰۰)، صص ۱۰۷-۱۲۰
- ۷. جهانی شدن و بحران هویت جوانان؛ مهرداد نوابخش، مستانه سادات نیکوکار؛ فصلنامه مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی، پیاپی ۳ (تابستان ۱۳۹۰)، صص ۸۹-۱۱۰
- ۸. چالش های زندگی دانشجویی در خوابگاه های خودگران در شهر تهران (با تاکید بر آسیب های اجتماعی)؛ ستار پروین؛ نشریه بررسی مسائل اجتماعی ایران، سال هفتم شماره ۲ (پاییز و زمستان ۱۳۹۵)، صص ۳۱۱-۳۳۸
- ۹. آسیب شناسی پوشش از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی فارس؛ عبدالحمید فرزانه، مژگان امیریان زاده؛ فصلنامه فرهنگ در دانشگاه اسلامی، سال ششم شماره ۴ (پیاپی ۲۱، زمستان ۱۳۹۵)، صص ۶۰۱-۶۲۴
- ۱۰. شناسایی آسیب های ناشی از شیوه زندگی دانشجویان متأثر از فضای مجازی و ارائه راهکارهای مواجهه با آن از فرایند نظام آموزشی به منظور ارائه الگو؛ معصومه خلخالی، کیومرث نیازآذری*، ترانه عنایتی؛ مجله علوم پزشکی رازی، سال سیام شماره ۴ (پیاپی ۲۳۰، تیر ۱۴۰۲)، صص ۲۱۲-۲۲۲
- ۱۱. واکاوی تجربه وابستگی به مصرف مواد در دانشجویان: یک مطالعه مبتنی برنظریه زمینه ای؛ علی تقوائی نیا* فصلنامه اعتیاد پژوهی، پیاپی ۷۰ (زمستان ۱۴۰۲)، صص ۷-۳۰